

50. *Salix repens* L. — Wierzba rozłogowa

Gatunek blisko spokrewniony i morfologicznie zbliżony do *S. rosmarinifolia* L. Liczne formy mieszańcowe, jakie obserwujemy w rejonach, gdzie zasięgi obydwu tych wierzb pokrywają się, uniemożliwiają jednoznaczną odpowiedź na pytanie czy mamy tu do czynienia z odrębnymi gatunkami, czy tylko, jak to się często przyjmuje, z jednym wielkim, polimorficznym gatunkiem. W niniejszym opracowaniu za N. Anderssonem (1867, Kung. Svensk. Vet. — Akad. Hand. 6, 1) potraktowano *S. repens* i *S. rosmarinifolia* jako dwa odrębne gatunki. Zgodnie z tą koncepcją włączono do *S. repens* skrajne pod względem morfologicznym formy tego gatunku wyodrębniane zwykle pod nazwą *S. arenaria* L.

Stosunkowo niewielki zasięg *S. repens* obejmuje północno-zachodnie wybrzeża Portugalii, północną Hiszpanię, środkową i północną Francję, Wyspy Brytyjskie, Szwajcarię, Austrię, RFN, NRD, południową Skandynawię, północno-zachodnią Czechosłowację oraz wąski nadbałtycki pas Związku Radzieckiego. Wierzba ta występuje przeważnie na niżu, niemniej w Alpach dochodzi do około 1700 m n. p. m. (Rechinger in Hegi, 1957, *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*, 3, 1). Ogólny zasięg opracowany został przez A. Skvorzova (1968, *Ivy SSSR*) oraz przez J. Jalasa i J. Suominena (1976, *Atlas Florae Europaeae*, 3).

Przez Polskę przebiega wschodnia granica zasięgu *S. repens*. Ścisłe jej wyznaczenie jest w chwili obecnej dość kłopotliwe, bowiem w naszym kraju *S. repens* była dotychczas pojmowana w nieco innym sensie niż to przyjęto w niniejszym opracowaniu. W starszych publikacjach ujmowano ją szeroko, łącznie z *S. rosmarinifolia*, natomiast w nowszych, w zależności od charakteru owłosienia liści, formy tego gatunku zaliczano za B. Pawłowskim (1946, *Materiały do Fizjogr. Kraju*, 1) i autorami „*Roślin Polskich*” (Szafer, Kuleczyński, Pawłowski, 1953, 1967) bądź do *S. rosmarinifolia*, bądź do *S. arenaria*. Ten ostatni takson będący w istocie jedynie najbardziej kseromorficzną formą *S. repens* rozproszony jest w naszym kraju na terenie całego zasięgu tego gatunku, najczęściej jednak występuje w wąskim nadbałtyckim pasie wydm i borów sosnowych. Jak można sądzić z dotychczasowych danych *S. repens* rośnie przeważnie w zachodniej i południowo-zachodniej Polsce; na wschód od Wisły znana jest już tylko na nielicznych stanowiskach. *S. repens* pojawia się u nas najczęściej na podmokłych łąkach, na obrzeżach torfowisk, na młakach, w świetlistych borach sosnowych, na mniej lub bardziej zadarnionych piaskach oraz na wydmach zarówno nadmorskich, jak i śródlądowych. Prawdopodobnie nie przekracza nigdzie wysokości 500 - 600 m n. p. m.

Mapa rozmieszczenia *S. repens* w Polsce nie była dotychczas opracowana.

This is species closely related and morphologically akin to *S. rosmarinifolia* L. Numerous hybrid forms can be observed in regions where the ranges of the two species overlap, and therefore it is not possible to give a definite opinion as to whether we are dealing with two species or whether as is commonly assumed with one large polymorphic species. In this publication we follow N. Andersson (1867, Kung. Svensk. Vet. — Akad. Hand. 6, 1) and treat *S. repens* and *S. rosmarinifolia* as two separate species. Consistently with this concept we have included into *S. repens* extreme morphological forms of this species commonly separated out the name *S. arenaria* L.

The relatively small range of *S. repens* covers the northwestern shore of Portugal, northern Spain,

central and northern France, the British Isles, Switzerland, Austria, West and East Germany, southern Scandinavia, northwestern Czechoslovakia and a narrow belt of the USSR along the Baltic coast. This willow occurs primarily in the lowlands, however in the Alps it attains about 1700 m elevation (Rechinger in Hegi, 1957, *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*, 3, 1).

A general map of distribution of *S. repens* has been published recently by A. Skvorzov (1968, *Ivy SSSR*) and J. Jalas and J. Suominen (1976, *Atlas Florae Europaeae*, 3).

Through Poland runs the eastern limit of the range of *S. repens*. A definite delimitation of this range is now rather difficult because in our country *S. repens* used to be considered in a different manner than is being done here. In the older publications it was treated in the broad sense together with *S. rosmarinifolia*, while in the newer publications, depending on the nature of the leaf pubescence, forms of this species have been considered after Pawłowski (1946, *Materiały do Fizjogr. kraju*, 1) and authors of „*Rośliny Polskie*” (Szafer, Kulczyński, Pawłowski, 1953, 1967) either as *S. rosmarinifolia* or as *S. arenaria*. This latter taxon, which is in fact the most xeromorphic form of *S. repens* is scattered in our country throughout the range of this species but it is most frequently found in the narrow coastal belt of sand dunes and pine forests on the Baltic. As can be judged from the data available so far *S. repens* grows most frequently in western and southwestern Poland. East of the Vistula it is known from only very few stands. In our country *S. repens* grows most frequently on soggy meadows, on edges of peatlands, on marshes, in sparse pinewoods, on more or less turfed sands and on dunes both along the sea shore and inland. It probably does not grow anywhere above 500 - 600 m elevation.

A map of *S. repens* distribution in Poland has not been prepared before.

Вид близко родственник *S. rosmarinifolia* L. и морфологически близкий с ним. Многочисленные гибридные формы, наблюдаемые в районах, в которых перекрываются ареалы этих обеих ив, делают невозможным однозначный ответ на вопрос — имеем ли мы дело с разными видами или, как это часто принимается, с одним полиморфным. В настоящей обработке вслед за Н. Андерссоном (Andersson, 1867, *Kung, Svensk. Vet.-Akad. Hand.* 6, 1) *S. repens* и *S. rosmarinifolia* рассматриваются как отдельные виды. В соответствии с этой концепцией в *S. repens* включаются ее крайние морфологические формы выделяемые обычно под названием *S. arenaria* L.

Относительно небольшой ареал ивы ползучей включает северо-западные побережья Португалии, северную Испанию, центральную и северную Францию, Британские острова, Швейцарию, Австрию, ФРГ, ГДР, Южную Скандинавию, северозападную Чехословакию и узкую прибалтийскую полосу Советского Союза. Ива эта растет преимущественно на низменностях, однако в Альпах поднимается до 1700 м над ур. м. (Rechinger в Hegi, 1957, *Illustrierte Flora von Mitteleuropa* 3, 1). Общий ареал обработан А. Скворцовым (1968, *Ивы СССР*) а также И. Яласом и И. Суомином (1976, *Atlas Florae Europaeae*, 3).

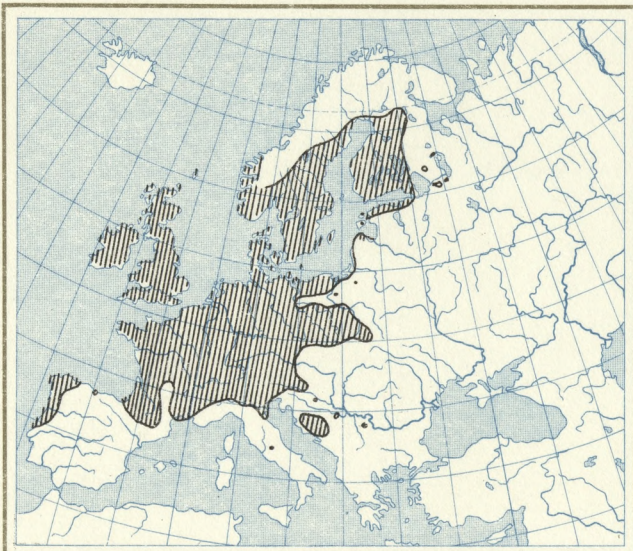
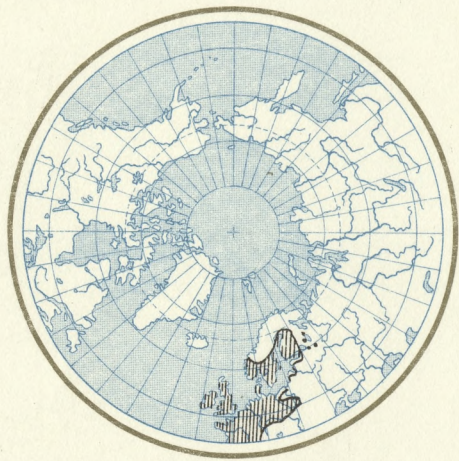
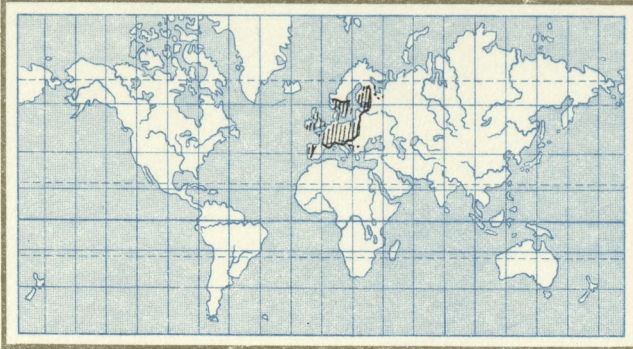
Через Польшу проходит восточная граница ареала *S. repens*. Точное ее обозначение в настоящее время очень затруднено, так как понимание этого вида у нас несколько отличалось от принятого в настоящей обработке. В прежних публикациях понимали его широко, включая *S. rosmarinifolia*, в то время как в новых работах, в зависимости от характера опушения листьев, относили то к *S. rosmarinifolia*, то к *S. arenaria* (Pawłowski, 1946, *Materiały do Fizjogr. Kraju*, 1; Szafer, Kulczyński, Pawłowski, 1953, 1967, *Rośliny Polskie*). Последний таксон, на самом деле являющийся наиболее ксероморфной формой ивы ползучей, распространен в нашей стране в пределах всего ареала *S. repens*, но чаще всего встречается в узком прибалтийском поясе песчаных дюн и сосновых боров.

Как можно судить по имеющимся до сих пор данным, ива ползучая чаще всего растет в западной и северо-западной Польше; к востоку от Вислы она известна только на немногочисленных местонахождениях. *S. repens* растет у нас чаще всего на сырых лугах, по окраинам болот, на заросших озерах, в светлых сосновых борах, на более или менее задеревенных песках и на песчаных холмах — как приморских, так и материковых. По-видимому, нигде не поднимается выше 500 - 600 м над ур. м.

Карта размещения вида в Польше до сих пор не составлялась.

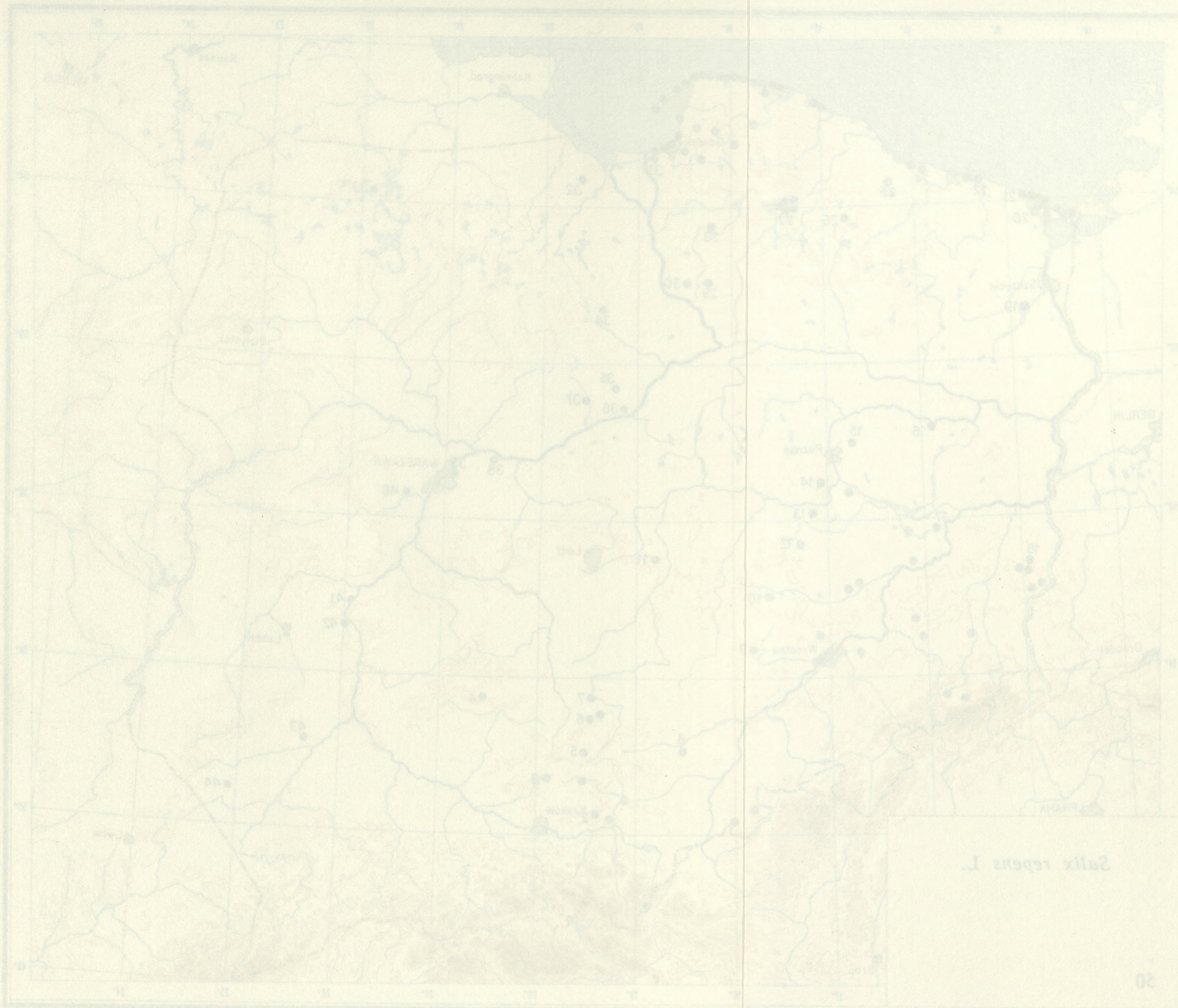
STANOWISKA – LOCALITIES – МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

1. Leśnictwo Olza, zarośla nad potokiem Bystrym (1973, Browicz, Zieliński)!
2. Kały koło Chrzanowa, nad potokiem Świdrze (1939, Mazaraki)!
3. Garnek (1948, Bugała)!
4. Białogon (Błoński)!
5. Lasy sosnowe na północny wschód od Morska (1973, Boratyński, Browicz, Zieliński)!
6. Przy drodze z Częstochowy do Olsztyna (1954, Bugała)!
7. W pobliżu skałek wapiennych w Ulinie Wielkiej (1956, Browicz)!
8. Przy drodze wiodącej przez piaszczystą wydmy na północ od wsi Żędowice (Kuźniowski, 1962, Zeszyty Przyrodnicze, 2).
9. Głuszyna (1902, Schube)!
10. Podmokły las sosnowy koło Czarnogolasu (1980, Krawiec)!
11. Rożdżały (1889, Drymmer)!
12. Na południowym skraju lasów Potarzyckich (1934, Krawiec)!
13. Jarosławski, na moczarze (1941, Kaczmarek)!
14. Wielkopolski Park Narodowy, nad jeziorem Skrzyńka (1960, Białobok)!
15. Łąka torfowa na zachodnim brzegu jeziora w Lusowie pod Poznaniem (1931, Krawiec)!
16. Międzychód, Sphagnetum nad drogą do Kolna (1930, Krawiec)!
17. Konotop (1881, Helberg)!
18. Chlebice (Mądalski i inni, 1967, Zeszyty Przyrodnicze, 7).
19. Bielkowo nad jeziorem Miedwie (Mądalski, Kostecka-Mądalska, 1961, Zeszyty Przyrodnicze, 1).
20. Korzęcin (Piotrowska, 1966, Prace Kom. Biol. PTPN, 30).
21. Dziwnów (Piotrowska, l.c.).
22. Nadmorski las sosnowy koło Mrzeżyna (1959, Browicz, Gostyńska)!
23. Dźwirzyno na zachód od Kołobrzegu, las sosnowy na wydmach (1965, Browicz)!
24. Gąski, na piaszczystym klifie (Piotrowska, Chojnacki, 1972, Badania Fizjogr. nad Polską Zach., 25).
25. Nadleśnictwo Mannowo, 5,6 km na południe od Mannowa (Kozioł, obs.).
26. Nad jeziorem Głębokim przy szosie z Białego Boru do Bobolic (1953, Dąbska)!
27. Brzeg jeziora Czarnego koło leśniczówki Kiedrowice (1965, Lisowski)!
28. Huta (1865, Hohenfeld)!
29. Lnianno (1885, Zielnik Uniw. Toruńskiego)!
30. Jezioro Stelchno koło Świecia (1886, Grütter)!
31. Sobieszewo (1833, Klinsman)!
32. Kamiennik Wielki (1883, Kallmuss)!
33. Rezerwat Spytkowo koło Giżycka (1958, Bugała)!
34. Zbiczno (1879, Hielscher)!
35. Łąki na zachód od Lipna (1890, Zalewski)!
36. Mała Chełmica – Zaduszniaki (1893, Zalewski)!
37. Kokoszyn – Choczeń (1891, Zalewski)!
38. Puszcza Kampinoska, wydma pod Cisowem (1923, Kobendza)!
39. Puszcza Kampinoska, Wawrzyszew (1923, Kobendza)!
40. Dembe Wielkie (1964, Plewczyńska)!
41. Z lasów z okolic Puław (Berdau)!
42. Kazimierz, nad wysychającym stawem (1954, Kurek)!
43. Momoty (1890, Błoński)!
44. Łąki i zarośla nad Łówczą koło Żukowa (1962, Browicz)!

Salix repens L.

50

Salix repens L.

20